

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІ історії, права та міжнародних відносин

Олександр ЖУКОВ

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Галузь знань А Освіта

Спеціальність А4 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

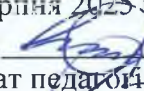
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)

Перший (бакалаврський) рівень

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту історії, права та міжнародних відносин

«28» серпня 2025 р.

Голова: Світлана МОЦАК
кандидат педагогічних наук, доцент

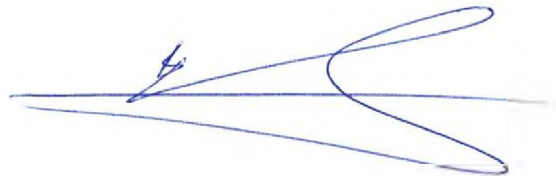
Суми – 2025

Розробник:

Тарабан Ю.В., PhD, старший викладач кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри
кандидат історичних наук, доцент

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
1-й		
Лекції		
16 год.		
Практичні, семінарські		
24 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
48 год.		
Консультації		
2 год.		
Загальна кількість годин – 90		Вид контролю: залік

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» є формування у студентів системного уявлення про теоретико-методологічні аспекти історичної науки, а також вивчення методології наукових досліджень і методики здійснення досліджень конкретних проблем з історії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Науково-дослідна робота історика» є теоретичні та методологічні основи історичного дослідження, а також система науково-дослідної діяльності студента-історика, яка передбачає формування вмінь аналізу історичних джерел та наукової літератури, висвітлення результатів власних науково-теоретичних і дослідницьких пошуків.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» є засвоєння здобувачами вищої освіти теорії наукових досліджень, теоретичних принципів і методологічних засад історичної науки; формування у майбутніх фахівців-істориків вмінь обґрунтовувати актуальність обраної теми дослідження, обирати оптимальні шляхи досягнення мети і розв'язання поставлених у роботі завдань, визначати об'єкт і предмет дослідження, практичну значущість і наукову новизну, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження, аналізувати історичні джерела та наукову літературу, літературно і технічно правильно оформляти наукові результати.

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки).

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК 1. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і

технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК 13. Здатність аналізувати події і процеси національної історії у загальноєвропейському та загальносвітовому контекстах.

СК 14. Здатність визначати місце України у світових та загальноєвропейських процесах і місце Сумщини у загальноукраїнських процесах.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Програма курсу «Основи наукових досліджень» побудована із врахуванням того, що студенти вже мають базові знання із історії України. Паралельно вивчають таку дисципліну «Інформаційно-комунікаційні технології». Опанування основами науково-дослідної роботи є передумовою успішного написання в подальшому курсових та наукових робіт.

3. Результати навчання за дисципліною

- ПРН 2.** Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
- ПРН 3.** Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
- ПРН 4.** Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
- ПРН 5.** Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
- ПРН 7.** Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.
- ПРН 8.** Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.
- ПРН 9.** Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- ПРН 10.** Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.
- ПРН 11.** Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
- ПРН 12.** Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.
- ПРН 14.** Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

ПРН 16. Знати і розуміти основні принципи і методи історичного пізнання.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль								Разом	Загальна сума
								77	100
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 1.4	T 1.5	T 1.6	T 1.7	T 1.8		
Поточний контроль									
7	7	7	7	7	14	14	14		
Контроль самостійної роботи									
2	2	3	2	2	4	4	4	23	

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль у 1 семестрі складається з таких компонентів:

- **77 балів:** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **23 бали:** *самостійна робота* (опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготування рефератів, есе тощо).

Разом – **100 балів.**

Оцінювання результатів роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
7	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і практичної діяльності. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.

6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень та окремих прикладах. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує явища та процеси; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників, окремих прикладах. Під час заняття продемонстрована ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує явища та процеси; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Основи наукових досліджень» можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття про науку як систему знань та основні закономірності її розвитку.
2. Понятійний апарат, зміст та класифікація наук.
3. Наукове дослідження: поняття, види, характеристика та основні етапи проведення.
4. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.
5. Основні поняття та категорії історичної науки
6. Вибір теми та реалізація дослідження.
7. Науковий апарат історичного дослідження.
8. Поняття та класифікації методів наукового пізнання.
9. Історик як суб'єкт пізнання. Рівні та етапи пізнавальної діяльності історика.
10. Загальнонаукові методи в історії.
11. Методи історичного дослідження.
12. Принципи історичного дослідження.
13. Науково-технічна інформація (НТІ).
14. Історична бібліографія: визначення, завдання, функції, історія розвитку.
15. Бібліографічні джерела (показники) з історії.
16. Техніка роботи з науковою літературою.
17. Форми запису опрацьованого наукового матеріалу.
18. Джерелознавчий аналіз в науковій роботі історика.
19. Поняття та історія складання й уніфікації бібліографічного опису. Види бібліографічного опису.
20. Правила складання бібліографічного опису.
21. Правила оформлення бібліографічного списку джерел та літератури у науковій роботі історика.
22. Цитування та посилання в науковій роботі.
23. Види бібліографічних посилань.
24. Плагіат. Види плагіату.
25. Запобігання випадків академічної недоброчесності. Наукові публікації: поняття, функції, основні види.
26. Написання студентами тез доповідей та наукових статей.
27. Наукова доповідь як форма усного оприлюднення результатів роботи.
28. Захист курсових та кваліфікаційних робіт.
29. Зміст науково-дослідницької діяльності студента-історика.
30. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу.
31. Зміст та композиція письмового наукового тексту.
32. Курсова робота: мета, характеристика та загальні вимоги.
33. Кваліфікаційні (бакалаврські та магістерські) роботи: мета, характеристика та загальні вимоги.

34. Загальні вимоги до оформлення тексту студентської наукової роботи.
35. Наукові публікації: поняття, функції, основні види.
36. Написання студентами тез доповідей та наукових статей.
37. Наукова доповідь як форма усного оприлюднення результатів дослідження.
38. Захист курсових та кваліфікаційних робіт.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» складається з двох розділів.

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи історичного дослідження.

Розділ 2. Організація науково-дослідної діяльності студентів. Практичне виконання студентського наукового дослідження.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи наукового дослідження

Тема 1.1. Основи наукової діяльності: теоретичні аспекти навчального курсу

Предмет, мета і завдання, основні поняття курсу. Організація наукової діяльності в Україні. Підготовка науковців в Україні. Професійні історики та їхні суспільні ролі. Основні способи викладу результатів наукових досліджень. Поняття методу наукових досліджень. Загальнонаукові методи. Спеціальні методи в гуманітарних науках.

Тема 1.2. Теорія і практика наукового дослідження

Основні способи викладу результатів наукових досліджень. Поняття методу наукових досліджень. Загальнонаукові методи. Спеціальні методи в гуманітарних науках. Історик як суб'єкт пізнання. Рівні та етапи пізнавальної діяльності історика. Загальнонаукові методи в історії. Методи історичного дослідження. Принципи історичного дослідження.

Тема 1.3. Технологія наукових досліджень.

Загальна характеристика процесів наукового дослідження. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження. Виконання теоретичних і прикладних наукових досліджень. Оформлення звіту про виконану науково-дослідну роботу. Бібліографічний апарат наукових досліджень. Правила складання бібліографічного опису для списків літератури і джерел. Правила бібліографічного опису окремих видів

документів. Розташування бібліографічних описів у списках літератури. Правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових та навчальних робіт. Пошук інформації у процесі наукової роботи. Електронний пошук наукової інформації.

Тема 1.4. Етапи виконання студентського наукового дослідження

Підготовчий етап дослідження. Інформаційний етап. Аналітичний етап. Реконструктивний та пояснювальний етапи.

Розділ 2. Організація науково-дослідної діяльності студентів. Практичне виконання студентського наукового дослідження.

Тема 2.1. Реферати, курсові та кваліфікаційні роботи освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра

Загальна характеристика видів кваліфікаційних робіт. Реферат як форма навчальної й науково-дослідної роботи. Послідовність виконання курсових і кваліфікаційних робіт освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра. Підготовчий етап роботи над курсовою (кваліфікаційною) роботою. Робота над текстом курсової (кваліфікаційної) роботи. Оформлення курсової й кваліфікаційної робіт.

Тема 2.2. Написання тексту курсової та магістерської роботи.

Магістерська робота (дисертація) як кваліфікаційне дослідження. Написання розділів основної частини. Висновки та вступ до роботи.

Тема 2.3. Оформлення курсової та магістерської роботи

Правила передруку рукопису. Правила оформлення бібліографічного опису. Оформлення бібліографічних покликань та списку використаних джерел і літератури. Оформлення цитат. Оформлення приміток, ілюстрацій, таблиць, додатків.

Тема 2.4. Апробація та публікація результатів наукового дослідження. Захист наукових робіт.

Підготовка до захисту й захист курсових і кваліфікаційних робіт. Керівництво й рецензування курсових і кваліфікаційних робіт освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра. Магістерська робота (дисертація) як кваліфікаційне дослідження.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
лек		пр	конс	самоств	
Розділ 1.					
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ					
Тема 1. 1. Основи наукової діяльності: теоретичні аспекти навчального курсу	8	2	2		4
Тема 1.2. Теорія і практика наукового дослідження	14	2	2		8
Тема 1.3. Технологія наукових досліджень	8	2	2		4
Тема 1.4. Етапи виконання студентського наукового дослідження	14	2	4		8
Розділ 2.					
ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ. ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТ НАУКОВИХ РОБІТ					
Тема 2.1. Реферати, курсові та кваліфікаційні роботи освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра	8	2	4		4
Тема 2.2. Написання тексту курсової та магістерської роботи	14	2	4		8
Тема 2.3. Оформлення курсової та магістерської роботи .	14	2	4		8
Тема 2.4. Апробація та публікація результатів наукового дослідження. Захист наукових робіт	10	2	2	2	4
Усього годин	90	16	24	2	48

7.3. Теми лекційних занять

№з/п	Назва теми	Години
1	Основи наукової діяльності: теоретичні аспекти навчального курсу	2
2	Теорія і практика наукового дослідження	2
3	Технологія наукових досліджень	2
4	Етапи виконання студентського наукового дослідження	2
5	Реферати, курсові та кваліфікаційні роботи освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра	2
6	Написання тексту курсової та магістерської роботи	2
7	Оформлення курсової та магістерської роботи .	2
8	Апробація та публікація результатів наукового дослідження. Захист наукових робіт	2
Разом		16

7.4. Теми семінарських занять

№з/п	Назва теми	Години
1	Основи наукової діяльності: теоретичні аспекти навчального курсу	2
2	Теорія і практика наукового дослідження	2
3	Технологія наукових досліджень	2
4	Етапи виконання студентського наукового дослідження	4
5	Реферати, курсові та кваліфікаційні роботи освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра	4
6	Написання тексту курсової та магістерської роботи	4
7	Оформлення курсової та магістерської роботи .	4
8	Апробація та публікація результатів наукового дослідження. Захист наукових робіт	2
Разом		24

7.5. Самостійна робота

№з/п	Назва теми	Години
1	Основи наукової діяльності: теоретичні аспекти навчального курсу	4
2	Теорія і практика наукового дослідження	8
3	Технологія наукових досліджень	4
4	Реферати, курсові та кваліфікаційні роботи освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра	8
5	Етапи виконання студентського наукового дослідження	4
6	Написання тексту курсової та магістерської роботи	8
7	Оформлення курсової та магістерської роботи .	8
8	Апробація та публікація результатів наукового дослідження. Захист наукових робіт	4
Разом		48

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
2. Брайчевський М. Ю. Вступ до історичної науки: Курс лекцій, прочитаних в університеті «Києво-Могилянській академії. К.: Academia, 1995. 168 с.
3. Вступ до спеціальності: Навчально-методичний комплекс / Укладач: Г. Д. Казьмирчук. К.: ПП КП «УкрСІЧ», 2013. 167 с.
4. Горбатенко І. Ю., Івашина Г. О. Основи наукових досліджень. Підручник. К.: Вища школа, 2001. 92 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. zakon.rada.gov.ua
6. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. zakon.rada.gov.ua

7. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. zakon.rada.gov.ua
8. Зашкільняк Л. О. Вступ до методології історії. Львів: ЛОНМІО, 1996. 96 с.
9. Зашкільняк Л. О. Методологія історії: від давнини до сучасності. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 1999. 227 с.
10. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусев, А. Г. Слюсаренко та ін. К.: Вища школа, 2002. 430 с.
11. Калакура Я. С. Історичне джерелознавство: Підручник для студентів істор. спец. ВНЗ / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. К.: Либідь, 2002. 488 с.
12. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень. К.: В. П. Професіонал, 2004. 208 с.
13. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень. К.: Кондор, 2003. 192 с.
14. Науково-дослідна робота студента в системі навчального процесу: Навчально- методичний посібник для студентів-істориків / О. М. Лебеденко, Н. О. Гончарова. Ізмаїл: ІДГУ, 2011. 104 с.
15. Нові підходи до історіописання / за ред. Пітера Берка; пер. з англ. К.: Ніка-Центр, 2013. 368 с. (Серія «Ідеї та історії»; Вип. 5).
16. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
17. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій. Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 9 -17.
18. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі. К.: Вид-во „Центр навчальної літератури”, 2003. 115 с.
19. Пілюшенко, В. П. Наукове дослідження: Організація, методологія, інформаційне забезпечення. К.: Либідь, 2004. 344 с.
20. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень: Навч. пос. для студ. ВНЗ. К.: ЦУЛ, 2007. 254 с.
21. Стеченко Д. М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень. К.: Знання, 2005. 310 с.
22. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2005. 208 с.
23. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. К.: Знання, 2006. 307 с.
24. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навчальний

посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2003. 240 с.

25. Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 376 с.

Додаткові:

1. Антоненко І. Бібліографічний опис електронних ресурсів: методичні матеріали для пристатейної бібліографії. *Бібл. вісник*. 2006. № 1. С. 25–27.
2. Бібліографічне оформлення списку джерел до наукової роботи: метод. рек. / уклад.: В. В. Степко, Г. О. Стещенко, Т. В. Улятовська; КНУКіМ, Наук. б-ка, Інформ.-бібліогр. від. Київ, 2015.
3. Лутовинова В. І. Бібліографічне оснащення дисертації: навч.-метод. посіб. для аспірантів і пошукачів вченого ступеня. Київ: [б. в.], 2001.
4. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт з історії ОР «Бакалавр» та «Магістр» / [уклад.: В.М. Жмака]. Суми: 2019.
5. Миронець М. Увага: плагіат! *Слово і час*. 2012. № 3. С. 117.
6. Положення про кваліфікаційну роботу Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Нова редакція / Ухвалено рішенням вченої ради університету протокол № 5 від 30 листопада 2020 року.
7. Положення про курсову роботу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка / Ухвалено рішенням вченої ради університету протокол № 8 від 25 січня 2021 року.
8. Правила оформлення посилань на архівні документи у дисертаціях. *Бюлетень ВАК України*. 2010. № 3. С. 17–20.
9. Правила оформлення посилань на архівні документи у прикінцевих, прикінцевих, пристатейних списках джерел. *Бюлетень ВАК України*. 2010. №3. С. 20–22.
10. Чепига М. Академічна нечесність викладачів та студентів: шлях її подолання в Україні. *Вища школа*. 2009. № 11. С.79-92.

Інформаційні ресурси:

1. Етичний кодекс ученого України/ Національна академія наук України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>
2. Плагіат у студентських роботах: методи виявлення та запобігання. Метод. посібн. 2013. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2013/Metodichka-plagiat.pdf
3. Студентський плагіат, частина 1. Хто винен? Академічна доброчесність. Інформаційний бюлетень. 2020. В. 5. URL: <https://saiup.org.ua/novyny/studentskyj-plagiat-chastyna-1-hto-vynen-akademichna-dobrochesnist-infobyuletyn-5/>

